

Баран М.В., студентка,
Львівський державний університет
внутрішніх справ, м. Львів
Науковий керівник: Парасюк Н.М., к.ю.н., доцент

ПЕРЕШКОДЖАННЯ ЗАКОННІЙ ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЖУРНАЛІСТА: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ОЗНАК ПОТЕРПІЛОГО

Черговий раз посилюючи захист журналістів, законодавець вніс зміни у ст. 171 КК України «Перешкоджання законній професійній діяльності журналістів». Законом України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо удосконалення захисту професійної діяльності журналістів» від 4 лютого 2016 р. № 993-VIII розглядувана стаття була викладена в новій редакції. Суть законодавчих змін полягала у тому, що було визначено альтернативний перелік діянь, в яких може полягати саме перешкоджання. Однак, невичерпність цього переліку не поставила остаточної крапки у тлумаченні змісту об'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ч. 1 ст. 171 КК України. Частина 2 цієї статті була доповнена діянням, яке полягає у впливі у будь-якій формі на журналіста з метою перешкоджання виконанню ним професійних обов'язків. Відповідно до такої редакції виникають труднощі у відмежуванні такого впливу від самого умисного перешкоджання законній професійній діяльності журналіста.

Кримінально-правова сутність цієї кримінально-правової норми є неоднозначною. С.Я. Лихова взагалі пропонує виключити ст. 171 із кримінального закону України. На думку вченої ця стаття є прикладом надмірної криміналізації [1, с. 183]. Однак, наявність ст. 171 КК України зумовлює необхідність її правильного застосування, не порушуючи теоретичні правила кримінально-правової кваліфікації. При цьому важливо правильно з'ясувати зміст ознак кожного елемента складу перешкоджання законній професійній діяльності журналіста. Зупинимося більш детально на конкретизації потерпілого.

Відповідно до чинної редакції ст. 171 КК України потерпілим виступає журналіст, який здійснює законну професійну діяльність. Бланкетний характер диспозиції змушує звернутися до законодавчих актів, які визначають ознаки такої діяльності. Журналіст – творчий працівник, який професійно збирає, одержує, створює і займається підготовкою інформації для засобів масової інформації, виконує редакційно-посадові службові обов'язки в засобі масової інформації (в штаті або на позаштатних засадах) відповідно до професійних назв посад (роботи) журналіста, які зазначаються в державному класифікаторі

професій України (ст. 1 Закону України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів» від 23 вересня 1997 р. № 540/97-ВР [2]. Окремий розділ цього закону присвячений врегулюванню саме трудових відносин журналістів. Таким чином професійні назви службових посад (роботи) журналістів включаються до державного класифікатора професій України, тарифно-кваліфікаційні характеристики цих посад (роботи) – до нормативного акта, який призначається для державного регулювання оплати та охорони праці. Стаж роботи журналіста в державних та комунальних засобах масової інформації зараховується до стажу державної служби, а стаж державної служби зараховується до стажу роботи журналіста в державному або комунальному засобі масової інформації [2].

У літературі висловлюється позиція про те, що злочин, передбачений ч. 1 ст. 171 КК України, може вчинятися не тільки безпосередньо щодо журналістів, а й стосовно ЗМІ, що врешті-решт обмежує можливість чи створює неможливість виконання професійних обов'язків журналістами, які працюють у зазначеному ЗМІ (наприклад, незаконне позбавлення телеорганізації права користування певними частотами, призначеними для мовлення; незаконне анулювання свідоцтва про державну реєстрацію друкованого ЗМІ тощо) [3, с. 283]. Розглядувана позиція є дещо спірною, оскільки вибивається із змісту родового об'єкта складів злочинів, згрупованих у розділі V Особливої частини КК України «Злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина». Якщо обмежується діяльність ЗМІ, де працюють журналісти, то таке діяння перш за все посягає на нормальну діяльність цих установ чи об'єднань. Таке діяння за наявності ознак складу злочину слід кваліфікувати за статтями із розділу XV Особливої частини КК України «Злочини проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та злочини проти журналістів». У складі злочину, передбаченого ст. 171 КК України, мова йде про перешкоджання професійній діяльності, тобто діяльності, яка пов'язана із виконання трудових обов'язків, які впливають із займаної посади, виконуваної роботи тощо. Зокрема це положення підтримується і судами. Так у одному з вироків суду звернено особливу увагу на офіційний характер відносин журналіста під час виконання редакційного завдання. Вказується, що «редакція телеканалу ПрАТ «ММЦ-СТБ» уповноважила знімальну групу у складі: журналіста ОСОБА_4, яка діє на підставі наказу про прийняття на роботу за трудовим договором № 638-к та додатку до трудового договору № 5281 від 24 вересня 2012 року, укладеної нею з ПрАТ «ММЦ-СТБ» та оператора ОСОБА_5, який діє на підставі наказу про прийняття на роботу за трудовим договором № 567-к та додатку до трудового договору № 5429 від 1 вересня 2012 року, укладеної ним з ПрАТ «ММЦ-СТБ» провести відеозйомку сесії Ірпінської

міської ради, провести інтерв'ю з представниками територіальної громади та порівняти адреси парків, які існували згідно з додатком № 1 до рішення Ірпінської міської ради № 337 від 19 червня 2003 року. На основі відзнятого матеріалу знімальна група повинна була підготувати сюжет у випуск програми «Вікна-Новини» 27 червня на 18.00 та 22.00 години» [4].

Безумовним позитивом є тлумачення у примітці до ст. 345-1 КК України поняття «професійної діяльності журналіста», під якою розуміється «систематична діяльність особи, пов'язана із збиранням, одержанням, створенням, поширенням, зберіганням або іншим використанням інформації з метою її поширення на невизначене коло осіб через друковані засоби масової інформації, телерадіоорганізації, інформаційні агентства, мережу Інтернет. Статус журналіста або його належність до засобу масової інформації підтверджується редакційним або службовим посвідченням чи іншим документом, виданим засобом масової інформації, його редакцією або професійною чи творчою спілкою журналістів». У цьому визначенні зроблено наголос на одержанні редакційного завдання, що передбачає наявність певного зв'язку між ЗМІ та журналістом.

Отож, слід констатувати, що відсутні підстави для поширювального тлумачення потерпілого у складі злочину про перешкоджання законній професійній діяльності журналіста. Ним має визнаватися особа, яка у встановленому законом порядку набула статусу журналіста, перебуває у трудових зв'язках із відповідним ЗМІ та працює за його завданням.

Література

1. Лихова С.Я. Злочини у сфері реалізації громадянських, політичних та соціальних прав і свобод людини і громадянина (розділ V Особливої частини КК України) [Текст]: монографія / С.Я. Лихова. – К.: Вид.-полігр. центр «Київський університет», 2006. – 573 с.

2. Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів: Закон України від 23 вересня 1997 р. № 540/97-ВР // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/540/97-вр>.

3. Кримінальне право (Особлива частина): підруч. / за ред. О.О. Дудорова, Є.О. Письменського. – Т. 1. – Луганськ: Вид-во «Елтон-2», 2012. – 780 с.

4. Вирок Ірпінського міського суду Київської області від 13 червня 2014 р. / Справа № 367/120/14-к // Офіційний веб-сайт Єдиного державного реєстру судових рішень України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/39314043>.